

NEDIM GÜRSEL ■ TURSKI ROMANOPISAC, PRIPOVJEDAČ, ESEJIST I KRITIČAR KOJI ŽIVI U FRANCUSKOJ

Cilj književnosti je rušiti tabue i dogme

Turski pisac Nedim Gürsel bio je jedan od gostiju ovogodišnjeg 18. sajma knjige u Istri. Ovaj student sa Sorbone, doktor suvremene književnosti, pripovjedač, esejist, književni kritičar i romanopisac pobjegao je iz Turske tijekom vojnog udara prije tridesetak godina i sada je naturalizirani državljanin Francuske. Direktor je u Nacionalnom centru za znanstvena istraživanja u Parizu, objavio je nekoliko romana, zbirki pripovjedaka i eseja, a u Puli je predstavljao roman o rađanju Islama »Alahove kćeri«, objavljen u Turskoj 2008. godine, za koji je zaradio i tužbu zbog navodno uvredljivog sadržaja za muslimane. Upravo bi se taj roman uskoro mogao pojaviti i na hrvatskom tržištu.

Roman je prvo objavljen na srpskom jeziku, ali ja bih vrlo rado u Hrvatskoj objavio i roman o kojem sam govorio u Puli. Roman je o Mehmetu Osvajaču i zove se »Koljač«. Osim poezije ja inače pišem sve vrste književnosti – kratke priče, putopise, romane... Imam i knjige kritika i eseja, ali u većini zemalja knjige koje su privukle najveći interes bile su upravo ove dvije. Volio bih da one budu uvod u moja djela.

Bilo je na vašim predstavljanjima riječi o pripremanju i istraživanjima koja poduzimate za pisanje vaših knjiga. Koliko je ta komponenta važna u vašim djelima, odnosno koliko je u njima povijesnog a koliko izmaštanog?

Riječ je o dvjema knjigama koje ne nalikuju jedna na drugu, ali za oba romana mnogo sam istraživao. Roman o Fatihu, odnosno Mehmetu Osvajaču, ne govori o povijesti na popularan način, ali opisuje način na koji se piše popularni roman. U njemu samom, naime, postoji junak koji ga piše. Zbog toga u romanu postoji slijed od 15. stoljeća do današnjih vremena, a budući da se taj pisac, kao lik, zaljubljuje u jednu mladu ženu, njegov roman ostaje nedovršen, napisan dopola. Ali u dijelu gdje se govori o Fatihu i tom dobu iznose se informacije o osvajanju Carigrada, o Osvajaču i stvarnim osobama iz tog razdoblja. Mogu reći da sam za taj dio romana dubinski istražio i osmanske i bizantske izvore.

Što se tiče romana »Alahove kćeri«, i on ima povijesnu dimenziju, jer u njemu se objašnjava vrijeme u kojem je nastajao islam. Preporučava i povijest, odnosno život proroka Muhameda, no postoji i lik djeda koji odlazi u Prvi svjetski rat, i to na istom po-

Nastojim da ne bude autocenzure, ali na žalost Turska još nije demokratska zemlja u punom smislu te riječi. Bilo po pitanju islama, bilo seksualnosti i erotizma, postoje određena ograničenja. Želim da po tom pitanju u Turskoj dode do pomaka

Pisac se ne može predstaviti samo jednom svojom knjigom, važno je da mu se redovito objavljuju prijevodi – Nedim Gürsel

dručju gdje se islam rađao – u Saudijskoj Arabiji, ali mnogo stoljeća kasnije. Kada dijete u tom romanu odraste, postaje pisac romana »Alahove kćeri«.

Grad skrivenih dimenzija

Za taj roman sam također istražio mnogo povijesnih izvora, kao i prve izvore o Muhamedu, iz 9. stoljeća, koje su pisali Ibn Hišam i Tabari. No to nije bilo dovoljno; ipak sam pisao roman, a ne povijest. Naravno, u svakom od tih romana su i likovi koje sam ja stvorio, a postoje i autobiografski elementi. U

»Alahovim kćerima« ti su elementi povezani s mojim djetinjstvom, a u »Koljaču« su povezani s mojim odnosom s Istanbulom.

Koliko u pisanju o erotici i islamu u Turskoj ima opreza, ili autocenzure?

– Nastojao sam da ne bude autocenzure, ali na žalost Turska još nije demokratska zemlja u punom smislu te riječi. Bilo po pitanju islama, bilo seksualnosti i erotizma, postoje određena ograničenja. Moguće je da pisac, ne želeći, primjenjuje autocenzuru, ali smatram da je cilj književnosti upravo rušiti tabue i dogme. Želim da po

tom pitanju u Turskoj dode do određenih pomaka.

Srpski književnik i izdavač Vladislav Bajac o Istanbulu kaže da za njega ostaje grad-enigma koliko god puta bio tamo, a s druge strane da suvremene turske književnike more iste brige kao i sve ostale, pa i naše s ovih prostora. Slažete li se?

»ALAHOVE KĆERI«

Da je Turska članica EU, roman »Alahove kćeri« ne bi bio optuživan i suđen

– I za mene je Istanbul grad koji je još uvijek potrebno otkriti, koji ima raznih skrivenih dimenzija. U svojim sam se knjigama mnogo referirao na Istanbul.

Uvreda vjeri

U literaturama postoje i sličnosti i razlike. I vi ste ovdje na području Balkana i bivše Jugoslavije također imali probleme vezane za slobodu misli i govora. To bi mogla biti zajednička crta, međutim, trenutno su države bivše Jugoslavije ili u procesu pristupanja ili već unutar Europske Unije. I Turska je kandidat za EU, ali meni se čini da će Turska teško ući zato što su temeljne stečevine EU zasnovane na slobodi misli i govora, što je u Turskoj i dalje problem.

Primjerice, da je Turska članica EU, roman »Alahove kćeri« ne bi bio optuživan i suđen, jer u EU ne postoji prekršaj ili kazneno djelo pod nazivom »uvreda vjeri«. U sekularnoj državi. Jer ona štiti i odgovorna je za pojeđinca, a ne određenu vjeru.

A što je s erotizmom? Bi li se danas moglo ponoviti nešto slično Vašem procesu iz 1983. godine?

– Po tom je pitanju Turska napredovala, no ipak u posljednje vrijeme vidim da je u Turskoj uzela maha konzervativna struja. Ali sud bi trebao biti nezavisan i danas je u kaznenom zakonu taj članak koji se odnosi na erotizam umekšan.

Koliko je francuska književna scena, koja ima među najvećim udjelima prijevodne literature u svijetu, upoznata s turskom književnošću?

– Nije dovoljno upoznata, ne barem u onoj mjeri u kojoj to zaslužuje. Kad sam stigao u Francusku, dakle prije 40 godina, tamo je bio poznat jedino pjesnik Nazim Hikmet, pa zatim Jašar Kemal, a i moje se knjige redovno prevode, kao i Orhana Pamuka otkako je primio Nobela. Dakle postoji pomak u odnosu

na prošlost, sad se redovno objavljuju djela 10-ak turskih pisaca u Francuskoj, ali to još uvijek nije dovoljno.

Smatram da se jedan pisac ne može predstaviti samo jednom svojom knjigom, već da mu se redovito trebaju objavljivati prijevodi. Ja trenutno imam objavljenih 20 knjiga u Francuskoj i imam zapravo svoj krug čitatelja. To je nešto što se stječe vremenom.

Reportaža o Hvaru

Je li i u turskoj književnosti u stratifikaciji književnih vrsta roman kralj, pa kraća proza, poezija...?

– Ne samo u Turskoj, već i u mnogim istočnim i jugoistočnim zemljama pjesništvo ima veliku važnost i tradiciju. Zbog toga je proza u odnosu na poeziju mlada. Prvi romani počinju se pisati u drugoj polovici 19. stoljeća, a prije 1870-ih godina nema zapravo turskog romana, dok pjesništvo postoji od mnogo ranije. Do jednog je vremena i u suvremenoj turskoj književnosti pjesništvo bilo jedno od najvažnijih književnih vrsta, ali u posljednje vrijeme pojavljuje se potreba za romanom pa on polako počinje preuzimati mjesto poeziji, dok kratka priča pada u drugi plan. Kada sam se tek počeo baviti književnošću, počeo sam s kratkim pričama. U to je vrijeme za kratke priče postojalo zanimanje kao za roman, ali danas i izdavači i čitatelji od pisaca puno više traže romane nego kratke priče.

Tekovina globalizacije?

– Izgleda.

Izjavili ste da ste putovali i pisali o Hvaru, pa me zanima hoće li i Hrvati negdje moći čitati tu objavljenu reportažu?

– Reportaža je nastala u Jel-si i u općenitim crtama opisao Hvar, išao sam u Hektorovićevo kuću, ali prošao sam cijeli otok. Reportaža je objavljena u »Hurriyetu«, novinama s najvećom nakladom u Turskoj, i to u putopisnom romanu. Inače je reportaža prevedena i na Francuski. Bilo bi mi drago da bude prevedena i na hrvatski.

Znaju li hrvatski izdavači za taj vaš putopisni roman u kojem je i dio o Hvaru?

– Ne, ali sad bi mogli saznati. Naslov knjige je »Ponovno češ mi se vratiti«, a opisuje Sredozemlje, grčke otoke, Mallorcu... a među njima je i otok Hvar.

Davor MANDIĆ

